

Yttrande 2022-05-06

Skolverket

remiss.amnesbetyg@skolverket.se

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar: Ämnesbetygsreformen

Bygga, bedöma, betygssätta - betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper

Statens offentliga utredningar 2020:43

Sammanfattning

Byggsektorn välkomnar övergången från kursbetyg till ämnesbetyg. Förändringar i dagens gymnasieskola är centrala för att förbättra matchningen mellan utbildning och jobb samt öka attraktiviteten för yrkesutbildningarna. En modernisering av bygg- och anläggningsprogrammet behövs för att minska ungdomsarbetslösheten i Sverige och efter att ha tagit del av Skolverkets förslag ser vi fyra centrala områden:

1. Kompetensförsörjning för att klara klimatomställningen
2. Praktikkurs på samhällsvetenskapsprogrammet
3. Översyn av gymnasieprogrammen inklusive högskolebehörighet
4. Satsning för ökad mångfald

Utgångspunkter:

Byggsektorn står för 11% av Sveriges BNP och bidrar årligen med cirka 37 miljarder kronor till vår gemensamma välfärd. Sektorn sysselsätter 360 000 personer runt om i landet.

Byggsektorn består av små och stora företag inom bygg-, anläggning och järnväg. Det finns över 70 olika vanligt förekommande yrkesroller och varje persons kompetens behövs för att lösa tekniska utmaningarna inom byggande och renovering av vägar, sjukhus, skolor, bostäder, järnvägar och broar.

Byggsektorn har stora rekryteringsbehov; för att täcka pensionsavgångar så kommer minst 10 000 nya medarbetare behöva rekryteras per år. 90% av Byggföretagens medlemmar anger att de har svårt eller mycket svårt att hitta den kompetens de behöver. Det har lett till att 3 av 5 medlemsföretag avstått från att ta uppdrag under 2019. 64% anser att det är svårast att få tag på medarbetare med gymnasial yrkesutbildning¹. Konsekvenserna av kompetensbristen påverkar hela landet; bostadsbristen förvärras, vägar och järnvägar blir eftersatta samt att nödvändiga renoveringar försenas. I byggsektorn finns jobben som behövs för att rusta landet.

¹ Byggföretagens medlemsundersökning 2019. Måleriföretagens rekryteringsenkät 2019 visar 86% har svårt att hitta rätt kompetens, 55% uppger att svårast är att gymnasialt yrkesutbildade.

Sektorn rekryterar från hela utbildningssystemet men detta remissvar berör främst bygg- och anläggningsprogrammet som kan leda till yrken såsom; väg- och anläggningsarbetare, målare, glastekniker, plattsättare, murare, maskinförare fl.

1. Kompetensförsörjning för att klara klimatomställningen

Riksdagen har beslutat att Sverige ska ha nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2045. Samtidigt växer befolkningen mot 11 miljoner invånare vilket innebär hundratusentals nya bostäder, mer infrastruktur och fler offentliga lokaler. Detta kräver att den svenska bygg- och anläggningssektorn gemensamt ställer om. 2018 undertecknades en "Färdplan för fossilfri konkurrenskraft: Bygg- och anläggningssektorn" för en klimatneutral och konkurrenskraftig byggsektor² däröver 160 företag, kommuner och organisationer har undertecknat att de ställer om till en klimatneutral verksamhet senast 2045 med delmålet om att resan 2030 ska utsläppen ha minskat med 50 %.

En ny byggpolitik behövs för att Sverige ska nå alla globala målen.³ Redan idag behövs kunskaper om hållbart byggande, återbruk och hållbara transporter m m i alla led i byggproduktion. Därför menar vi att examensmålen för bygg- och anläggningsprogrammet bör revideras mot de krav på kunskaper som klimatomställningen kräver.

2. Praktik på samhällsvetenskapsprogrammet

Ungas gymnasieval påverkar deras möjligheter på arbetsmarknaden. 40% av eleverna som lämnat ett högskoleförberedande program har inte påbörjat eftergymnasiala studier inom fyra år⁴. Det är stora skillnader mellan programmen både vad gäller sysselsättningsgrad och medellön⁵. Vi anser att anställningsbarheten på arbetsmarknaden varken kan eller bör avgöras av vad en ungdom på 14-15 år gör för gymnasieval. Livslångt lärande och en arbetsmarknad i förändring gör att fler behöver byta jobb under sitt arbetsliv. Regeringen har gjort satsningar på yrkeshögskola, högskola och universitet – det är bra men i vår bransch är behoven störst av yrkesutbildade.

Vi föreslår högskoleförberedande program, som samhällsvetenskapsprogrammet, ska kunna erbjuda ett ämne "Arbetsmarknadskunskap" om 200 poäng som innehåller arbetsplatsförlagt lärande (APL) varvat med kunskaper om arbetsmarknaden. Elever får då kontakter i en bransch samt en bra grund att söka sig till vidare till yrkesvux- eller yrkeshögskoleutbildningar inom branscher med anställningsbehov som vår.

3. Översyn av gymnasieprogrammen inklusive högskolebehörighet

Sedan 2011 har andelen elever som väljer yrkesprogram sjunkit från 51% till 37%. Detta har flera orsaker som att elever upplever yrkesprogrammen smalare och uppfattar dessa som att vara av lägre kvalitet. Grundläggande behörighet och möjligheten att i framtiden kunna läsa vidare är andra orsaker till att välja teoretiska program framför praktiska.

Byggsektorn ser även hur kvalitetsbrister i genomförande av yrkesutbildning påverkar attraktiviteten. Det särskilt viktigt att det framgår i examensmålen att eleverna ska få kunskaper om arbetsmiljö, säkerhet, arbetsmarknadens villkor samt moderna arbetsmetoder samt exempel på vad som menas med detta. Programstrukturen erbjuder en bred palett av

² https://byggforetagen.se/app/uploads/2020/01/Fardplan_for_fossilfri_bygg_och_anlaggningssektor_20181228-1.pdf

³ <https://www.byggnads.se/siteassets/rapporter/varldens-viktigaste-bygge.pdf?ts=8da16056155b180>

⁴ SOU 2020:33 "Gemensamt ansvar - en modell för planering och dimensionering"s egna beräkningar med registerdata från SCB. Ungdomar som lämnade ett högskoleförberedande program 2014.

⁵ SOU 2020:33 Tabell 3.2 medelinkomst fjärde året efter gymnasieskolan

ämnen vilka kan leda till att elever får både yrkeskunskap och behörighet för högre studier detta är helt enligt våra önskemål från byggsektorn men examensmålen behöver omformuleras. Tydligare examensmål behövs för att elever, föräldrar och arbetsgivare ska kunna bedöma vilka kunskaper elever får från programmet. Detta skulle också underlätta för skolans kvalitetsarbete samt Skolinspektionens möjlighet att göra tillsyn på programmet.

4. Satsning för ökad mångfald

Regeringen har satt ett mål om att 25% av nyanställningar 2030 ska vara kvinnor⁶. Intresset för branschen ökar och hundratals kvinnor som står i kö till företagens lärlingsprogram. Inom yrkeshögskolan har andelen kvinnliga sökande fördubblats mellan 2014-2018⁷.

Jämställdhetsarbetet i branschen fortgår, men för att komma i mål krävs satsningar som möjliggör för fler kvinnor att utbilda sig till yrkesarbetare. Idag är cirka 1% av plåtslagarna kvinnor, 2,2% av de som omfattas av Byggavtalet, 3,9% av Väg- och banavtalet och 11% av Måleriavtalet. Det krävs riktade insatser om jämställdhetsmålet ska gå från idé till verklighet där en viktig del är att könsnormerna inom gymnasieskolan måste brytas också att alla som vill får möjlighet att gå en yrkesutbildning.

Skolverket har lyft in jämställdhet i examensmålen för bygg- och anläggningsprogrammet något som från byggsektor efterfrågats. Vi vill se dock tydligare formuleringar om kunskaper om lagar och förordningar rörande arbetsmiljö, inkludering och anställningar i branschen. Vidare vi vill se att Skolverket får ett särskilt uppdrag att verka för fler sökande och ökad mångfald på bygg- och anläggningsprogrammet både inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Avslutning:

Vi vill verka för ett ökat byggande och fler bostäder, vägar och järnvägar i Sverige. Genom att satsa på att modernisera yrkesprogrammen så att de bättre förbereder för anställning i framtidens byggbransch ökar vi attraktiviteten, mångfalden, får fler unga i jobb och i förlängningen starkare tillväxt och välfärd för alla. Låt branschen vara med att lösa utmaningarna inom vår gymnasie- och vuxenutbildning. Vi står redo att bistå med lösningar och möjligheter i det fortsatta arbetet.

Representanter för Byggsektorn:

⁶ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/03/regeringen-satter-upp-mal-for-fler-kvinnor-i-byggbranschen/>

⁷ SCB MYH <https://www.myh.se/Nyhetsrum/Nyheter/2019/Rekordmanga-kvinnor-sokte-byggutbildningar-/>